

محیط زیست

در تقویم سالانه کشورمان مناسبت‌های فراوانی وجود دارد که بیشتر آن‌ها مربوط به رویدادهای داخلی هستند و گرمی داشت یا بزرگداشت آن‌ها در سطح مملکت و درون کشور صورت می‌گیرد. در عین حال مناسبت‌هایی نیز داریم که در سطح جهانی مطرح‌اند. یکی از این مناسبت‌ها که اهمیت ویژه دارد «روز جهانی محیط‌زیست» است که ما در گذشته و در صفحات این فصل‌نامه درباره این روز و اهمیت بزرگداشت آن و مسائل مربوط به آلودگی‌های زیست‌محیطی و چگونگی مقابله با آن‌ها به کمک دانش زمین‌شناسی و دانش‌آموختگان آن سخن‌ها گفته‌ایم. برای یادآوری به فرازهایی از یک نوشتار در ویژه‌نامه‌مان به مناسبت «سال سیاره زمین» (به سال ۲۰۰۸) اشاره می‌کنم. در آن نوشتار پروفسور کارل ساگان (۱۹۹۵-۱۹۳۶) از اهمیت وجودی کره زمین با عنوان «زمین گران‌بهای ما» چنین یاد کرده بود:

«زمانی که فضاییمای وویجر (voyager) در فاصله چهار میلیارد کیلومتری زمین سرگرم کاوش بود، ما تصویر زمین را بادقت از آن دریافت کردیم. اگر شما به آن بنگرید فقط یک «نقطه» می‌بینید. این نقطه اینجاست، خانه ماست و متعلق به همه ما. همه آن‌هایی که تاکنون نامشان را شنیده‌اید و همه انسان‌هایی که چند صباحی زیسته‌اند، روی همین نقطه عمر خود را گذرانده‌اند؛ همان جایی که همه خوشی‌ها و ناخوشی‌هایش برای ماست، جایگاه ادیان اطمینان‌بخش و هزاران مذهب، مکتب و آموزه‌های اقتصادی، جای هر شکارچی و کشاورز، سرزمین هر دلاور و بزرگ‌مرد، هر سازنده یا ویرانگر تمدن، هر شاه و رعیت، آشیانه هر جفت عاشق، خانه هر کودک امیدوار، هر پدر و مادر، دنیای بی‌اخلاقی. اینجا، این نقطه، سراسر، دنیای هر فوق ستاره و هر رهبر و فرمانده ارشد است. خاک هر انسان مقدس و گناهکار در تاریخ بشری که بر این خال ریز غبارگونه معلق در پرتو خورشید زیسته است.

سیاره ما، لکه ریز تنهایی در تاریکی لفاف عظیم کیهان است. در این ناپیدایی ما در این عظمت بی‌کران، نشانی نیست که کمکی از جای دیگر کیهان برای نجات ما، از دست نابودگر خودمان بیاید. سرنوشت آن بر عهده خود ماست.

را حفظ کنیم!

این تصویر تأکیدی است بر وظیفه ما در مهربانی و دلسوزی بیشتر با یکدیگر و در نگهداری و پاس‌داری در این نقطه آبی روشن؛ این تنها خانه‌ای که تاکنون شناخته‌ایم.»

ببینید سیگال چه دلسوزانه از این نقطه آبی روشن به‌نام سیاره زمین سخن گفته و دل‌نگرانی‌هایی را در ارتباط با نابودی و نابودگران آن بیان داشته است! کجاست گوش بدهکار نابودگران که خود ما نیز از آن‌هاییم. روزی نیست که من و شما خبرهای ناگواری از آلودگی‌های زیست‌محیطی در سطح جهانی از جمله از کشورمان را از رسانه‌ها دریافت‌نداریم و نابودی بخشی از پدیده‌ها و موجودی‌های این تنها زیستگاه بشری در کائنات را شاهد نباشیم. از گازهای گلخانه‌ای که باعث برهم‌خوردگی سامانه‌های آب‌وهوایی می‌شوند تا حجم عظیم پسماندها (به‌ویژه پسماندهای صنعتی)، از ایجاد حفره در لایه اوزون تا ذوب یخ‌های قطبی و بالا آمدن سطح آب دریاها، از آلودگی اقیانوس‌ها تا آلودگی‌های آب‌های سطحی و زیرزمینی، از آلودگی دریاها و دریاچه‌ها تا از میان رفتن جنگل‌ها، از منابع طبیعی تا جابه‌جایی بیش از ۲۰۰ میلیارد تن مصالح در ساخت‌وسازها و کندوکاوهای معدنی که از دست ساخت‌های خودمان یعنی انسان‌های ساکن کره خاکی هستند، همه و همه، دست به دست هم داده‌اند تا به قول پروفیسور کارل سیگال «زمین گران‌بهای ما» را به نابودی کشند. واقعاً مصیبت‌بار است!

چاره چیست و چه باید کرد؟ در یک کلام، راهی جز حفظ و حراست از محیط‌زیستمان در جهت سالم نگه داشتن آن با به‌کارگیری راهکارهای علمی و عملی وجود ندارد.

در این زمینه می‌توان به جایگاه و نقش علوم زمین اشاره کرد که از قول اندیشمندان زمان در این رابطه گفته شده است.

از دانشمندان علوم زمین انتظار می‌رود با به‌کارگیری این علم، که ما امروز شدیداً به آن نیاز داریم، ضمن تأمین تمام انرژی‌های مورد نیاز بشر که خاستگاه زمینی دارند، مسائل و مشکلات کره زمین را ارزیابی کنند و آن را از خطر نابودی نجات دهند. این فرهیختگان در واقع خادمان اصلی سیاره زمین هستند. آری، ما می‌توانیم به کمک علوم زمین و دانش‌آموختگان آن، محیط‌زیستمان را حفظ کنیم و آن را از خطر نابودی نجات دهیم.